

ДОСВІД АПРОБАЦІЇ МЕТОДИК СТАЦІОНАРНИХ МІКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ТЕРИТОРІЇ НПП “ГОМІЛЬШАНСЬКІ ЛІСИ”

Прилуцький О.В.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, біологічний факультет,
кафедра мікології та фітоімуннології, пл. Свободи 4, м. Харків, 61007, Україна
e-mail: oleg_pril@yahoo.com

Виявлення кількісних характеристик мікобіоти є ключовою передумовою для проведення мікоекологічних досліджень, здійснення моніторингу грибів, розробки заходів зі збереження рідкісних та зникаючих видів. Під кількісними характеристиками будь-якої біоти слід розуміти, в першу чергу, співвідношення розмірів популяцій видів, що складають угруповання. Низка особливостей біології міцеліальних грибів (варіабельність розмірів вегетативного тіла, його прихованість у товщі субстрату, ситуативність утворення видимих репродуктивних структур) унеможливають прямий обрахунок кількості особин. Сучасні праці (Biodiversity of Fungi, 2004; Dighton, 2005) визнають за найкоректніший метод обліку міцеліальних грибів визначення частоти трапляння плодових тіл на серії стаціонарних дослідних ділянок невеликого розміру (до 100 м²). Щодо кількості ділянок, характеру їх розміщення, а також особливостей застосування згаданих методів до різних груп грибів на сьогодні єдиних поглядів не вироблено.

Впродовж 2010 р. на території НПП “Гомільшанські ліси” нами було зроблено дві, не пов’язані між собою, спроби застосувати методики, спрямовані на визначення частоти трапляння плодових тіл грибів на серії дослідних ділянок малого розміру. Об’єктом пілотного дослідження виступили агарикоїдні гриби (далі АГ). Кожна ділянка являла собою квадрат зі стороною 10 м. Обидва рази дослідні ділянки обстежувалися одноразово. Для кожної ділянки фіксувався видовий склад АГ.

Перший дослід (6 листопада 2010 р.) полягав в обстеженні 11 ділянок, розміщених у різних рослинних угрупованнях НПП (дубових та похідних від них, соснових, а також мішаних лісах). Територія, на якій були розташовані ділянки, становила близько 750 га. За результатами дослідження було виявлено 44 види АГ, 31 з яких були виявлені лише одноразово (70%).

Другий дослід (25-26 листопада 2010 р.) полягав в обстеженні 20 ділянок, розташованих виключно у лісах з домінуванням сосни. Територія, на якій були розташовані ділянки, становила близько 600 га. За результатами дослідження було виявлено 33 види АГ, 14 з яких були виявлені одноразово (42%).

Коректне порівняння результатів двох дослідів навряд чи можливе, адже вони проводилися з охопленням різних рослинних угруповань, а також були рознесені в часі майже на 3 тижні. Втім, ми можемо зробити низку припущень.

Так, ми обчислили мінімальну кількість дослідних ділянок, необхідну для адекватного виявлення різноманітності АГ, що утворюють плодові тіла пізньої осені, за умов одноразового обстеження досліджуваних територій. Нами були побудовані криві залежності накопиченої (кумулятивної) кількості видів та індексу різноманітності Шенона (ln) від кількості ділянок, дані з яких враховувалися.

Дані, отримані за результатами першого дослідів, показали, що для повноцінного виявлення різноманітності АГ території, що включає різні типи лісів, необхідно істотно збільшення кількості ділянок. Кумуляти кількості виявлених видів та індексу Шенона не в межах наявної вибірки на плато виходять.

Для другого дослідів, навпроти, обидві кумуляти виходять на плато після врахування даних з 16 ділянок. Таким чином, можна зробити висновок, що така кількість ділянок є достатньою для коректного збору даних про біоту АГ цієї території, за вказаних вище умов.